

vil jeg ikke sige, at dette Tillæg i og for sig ikke skulde være passende, og det vil være nødvendigt, naar man vil have Udbalgets Tanke udført i Praxis; men det seer dog curieust ud med disse to Haler, og det kunde vel være, at denne Lov, som, skjøndt den seer saa lille og beskeden ud, dog maa skee virkelig er Fremtidens Fæstelov, blev benævnt: „Fæsteloven med de to Haler“. Det vil altsaa være nødvendigt at optage et saadant Tillæg; men lad det nu ogsaa være Tanken at optage det, saa henstiller jeg til det høie Thing, om dermed dog virkelig den legislative Opgave kan være løst. Jeg er aldeles enig med den ærede Ordfører, naar hans nye bemærkede, at i en Lov skal man ikke stræbe efter — det behøver ialfald ikke altid at være Opgaven — at løse alle tvivlsomme Tilfælde; det kan ofte være Lovgiverens beskædede Opgave at løse enkelte Tvivlsørgsmaal. Hvilke da? — Efter hvad den ærede Ordfører selv sagde, netop dem, som i Praxis have viist sig at være tvivlsomme; men her have vi jo netop det Æneste, som ved Anvendelse af Forordningen 1792 har viist sig at være tvivlsomt. Det forekommer mig, at netop, naar man tager Lovgivningens Opgave saaledes, som den ærede Ordfører, saa har Lovforslaget og Udbalgets Forslag ikke løst sin Opgave. I et saadant Lovforslag, der stiller sig til Opgave at skulle blive den vordende Lov for Forpagningsforhold, at henvise det, der hidtil har viist sig som det i Praxis eneste tvivlsomme Spørgsmaal til Domstolenes Afgjørelse, hvad er det Andet end i en Lov at skrive: Denne Lov skal nødvendigvis have sin Slutning igjennem en Proces. Jeg tror, at Lovgivningens Opgave, naar det bestemt kan forudsæes, at der om et Punkt kan reises Tvivl og Tvist, er den at forhindre Proces herom, idet den, efterat have afveiet de modstaaende Grunde og Interesser, kommer til et Resultat og siger: dette er en fremtidig Lov, saa at Hvermand har saa at sige sin Catechismus, hvori han kan see, hvad der er Lov for ham, hvor langt hans Ret gaar, og hvor hans Forpligtelse begynder; men den skal ikke lade netop de praktiske tvivlsomme Spørgsmaal henstaae i det Uvisse. Hvorledes Spørgsmaalet skal afgjøres,

om det skal afgjøres derhen, at den frie Overdragelsesret altid skal tilkomme Forpagteren, eller om det skal stilles i Loven som en Gjensstand, der kan afgjøres ved Overeenskomst, er for mig i dette Dieblit ganske ligegyldigt; man vælger, hvilket man vil, men lad det blive ved Lov, og lad det ikke blive Domstolene, som man giver Anvisning paa til Løsning af Opgaven; thi da vil Ingen blive fornøiet med denne Lov uden netop Advocaterne. Min ærede Ven Ordføreren siger: Det praktiske Vigtige er, at vi her handle om et Pengespørgsmaal; jeg siger: Ja, det er det Praktiske derved. At skrive uendelige Love, der give Anvisning paa Proces, det er ganske viist allerede i og for sig uheldigt; men lad os nu alligevel tænke os Loven affattet med et Tillæg, saaledes at de tvivlsomme Spørgsmaal skulde afgjøres ved Høiesteretsdom, da ville jo Godseierne fra først af have at befrygte den Eventualitet, at Høiesteret kommer til det Resultat, at efter den gamle Lov tilkommer der Forpagteren fri Overdragelsesret. Denne Eventualitet maa da Godseieren beregne i Penge, som Bonden maa betale; men saa kommer Høiesteret til det Resultat, at man har taget Feil, og at der efter den gamle Lov ikke tilkommer Forpagteren en saadan Ret. Mon da i dette Tilfælde Godseieren vil betale Pengene tilbage. Jeg tænker, at det er Bonden, som i dette Tilfælde vil komme til de 50 Mar igjennem at betale sin fælgagtige Forhaabning med den meget kostbare Betaling, som en æret Godseier her foran mig (Ekeel) sagde, at en saadan Overdragelsesret vilde koste Bonden. Det er det praktiske Resultat, saa det vil sees, at det virkelig er en meget vigtig Ting, og at det ikke er blotte Skjønheds-hensyn, ikke noget reent Formalitetshensyn, som gjør sig gjældende ved dette Spørgsmaal om at optage et saadant Tillæg, som giver Anvisning paa Domstolene. Nei, der er en Realitet, en ægte Realitet i dette Spørgsmaal, det er Penge, dyre Penge for Bonden, som der er Tale om. Man kan begribe, at, hvis det skulde blive Resultatet af en saadan Lov, at Høiesteret kom til det Resultat, at der ikke efter den gamle Forordning var en saadan fri Overdragelsesret, saa vilde Bonden føle